PATYČIOS

Patyčios – nuolat besikartojantis netinkamas elgesys kito asmens atžvilgiu, apimantis žodinės ir fizinės jėgos panaudojimą. Tai tyčiniai veiksmai, kuriais siekiama įskaudinti kitą asmenį.

Darželis – vieta, kur vaikas pirmą kartą įsilieja į kolektyvą, formuojasi jo socialiniai įgūdžiai. Atlikti moksliniai tyrimai rodo, kad įvairios patyčių apraiškos aptinkamos ir vaikų darželyje, todėl patyčių prevencija rekomenduojama jau ankstyvajame amžiuje.

KADA PRASIDEDA IR KOKIOS BŪNA PATYČIOS ANKSTYVAME AMŽIUJE?

Patyčių apraiškos gali būti **žodinės** (erzinimas, pravardžiavimas, pašaipios replikos ir kt.) ir **fizinės** (stumdymas, daiktų gadinimas ir kt.). Vaikams iki 4 metų labiau būdinga fizinė agresija (pagrindinė priežastis - egocentrizmas, kai norėdami pasiekti tikslą vaikai gali kitus užgauti tiek žodžiais, tiek veiksmais, dar to nesuvokdami), o nuo 4 metų – žodinė agresija (dėl gerėjančių kalbinių įgūdžių).

KOKS NESTABDOMAS VAIKŲ ELGESYS GALI VIRSTI PATYČIOMIS?

Prasivardžiavimas (pvz. „tu pabaisa“).

Erzinimas (pvz. tukdymas žaisti, įvairios grimasos).

Fizinė agresija (pvz. pastūmimas, patempimas už plaukų).

Ignoravimas/vengimas (pvz. „ tu mums nepatinki, eik iš čia, mes su tavim nežaisim“).

Pašaipios replikos (pvz. „tu nemoki piešti, pažiūrėkite, ką jis čia pripaišė“).

Vadovavimas ir nurodinėjamas elgesys (pvz. kas sėdės šalia, kas kartu žais).

KAIP VAIKAI IŠMOKSTA TYČIOTIS?

Kai mato patyčias tarp suaugusių (suaugę, net visai to nenorėdami, moko vaikus patyčių veiksmų, kai šaukia, gėdina, baudžia ar grasina).

Kai mato patyčias tarp bendraamžių.

Kai nėra stabdomas pats, kai naudoja žodinę ar fizinę agresiją prieš kitus.

Svarbu pastebėti, kad vaikas, kuris tyčiojasi iš kitų, dažniausiai pats dėl įvairių priežasčių kenčia viduje ir jam reikalinga pagalba.

KĄ DARYTI MOKYTOJUI, KAI PASTEBITE PATYČIAS?

Atkreipkite besityčiojančio vaiko dėmesį ir iš karto jį stabdykite, akcentuojant, kodėl tą darote (pvz. „stop, tu skaudini savo žodžiais/veiksmais kitą“).

Nustatykite elgesio taisykles grupėje (pvz. rūpinamės draugais, dalinamės žaisliukais ir pan.).

Pamokykite apsiginti (pasakyti kitam stop, man tai nepatinka. Taip pat pamokyti ieškoti suaugusiųjų pagalbos.).

Prioritetas – **dėmesys nuskriausto vaiko jausmams, o ne agresoriui**.

Pastaba: Maži vaikai dažnai tikrina ribas, žiūri, kaip į jų elgesį ir žodžius reaguoja suaugę ir jei nėra stabdomi, kai netinkamai elgiasi su kitais, jei pastebi, kad taip elgdamiesi greičiau pasiekia savo tikslų, jie gali pradėti taip elgtis vis dažniau. Todėl ypač svarbu patyčių prevencijos imtis ne tik mokytojams, bet ir tėvams, kad vaikas stebėtų vienodą suaugusiųjų reakciją į netinkamą elgesį.

KAIP ELGTIS TĖVAMS SUŽINOJUS, KAD JŲ VAIKAS TYČIOJASI IŠ KITŲ?

Stabdykite netinkamą elgesį iš karto, kai tik tokį pastebite.

Pasikalbėkite su vaiku **be kaltinimų**, kad išsiaiškinti priežastis, kodėl vaikas taip elgiasi.

Pastebėkite pozityvius dalykus ir pagirkite vaiką (pvz. pagirti, kad dalinosi žaislais).

Supraskite, kad netinkamas vaiko elgesys turi **priežastį** (skirti daugiau individualus dėmesio vaikui).

Stebėkite savo elgesį, bei **stabdykite** kitų suaugusiųjų pykčio apraiškas, nes vaikai mokosi stebėdami.

Mokykite vaiką tinkamai reikšti jausmus (pvz. supykus giliai pakvėpuoti, atsigerti vandens ir kt.).

KAIP TĖVAMS SUPRASTI, KAD IŠ JŲ VAIKO TYČIOJASI IR KĄ TADA DARYTI?

Atkreipkite dėmesį į staiga pasikeitusį vaiko elgesį (pvz. anksčiau noriai eidavęs į darželį, vaikas pradeda sakyti, kad nenori ten eiti).

Jei pastebėjote staigius vaiko elgesio ar emocijų pokyčius, pabandykite jį prakalbinti (pvz. „su kuo šiandien žaidei darželyje?“, „gal atsitiko kas nors, kas tave nuliūdino?“ ir pan.).

Atkreipkite dėmesį į vaiko žaidimus (kokia vyraujanti tema, kaip kalba ir pan.).

Išsiaiškinus, kad iš jūsų vaiko tyčiojasi, svarbu išklausyti vaiką, pabandyti išsiaiškinti priežastis, kodėl taip vyksta ir pasakyti vaikui, kad jam padėsite. Tuomet kreipkitės į vaiką ugdančius mokytojus, švietimo pagalbos specialistus, kad netinkamas elgesys jūsų vaiko atžvilgiu būtų kuo greičiau sustabdytas.

Informaciją parengė lopšelio – darželio „Gandriukas“ psichologė Airida Jucienė

Naudota literatūra:

http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:24114910/datastreams/MAIN/content

https://www.tavovaikas.lt/lt/lavinimas-ir-ugdymas/g-7116-kaip-atpazinti-patycias-vaiku-darzelyje-patarimai-tevams

https://istorijunamai.lt/blogas/kodel-patycios-prasideda-jau-darzelyje/